

The background of the cover is a dark, monochromatic illustration in shades of blue and black. It depicts a dense, ancient forest with large, gnarled tree trunks and thick, tangled roots. In the lower center, two small, pale figures are visible, standing on a path or clearing. The overall mood is mysterious and slightly ominous.

NEIL
GAIMAN

Oceán
na konci
cesty

Ilustrace Elise Hurstová

NEIL GAIMAN

Oceán
na konci
cesty

Ilustrace Elise Hurstová

Překlad Viktor Janiš

ARGO

Amandě, která chtěla vědět.

N. G.

Archerovi a Samsonovi, přátelům koček
a podivuhodným dobrodruhům.

A Peterovi za všechno.

E. H.

Edici Fantastika řídí Martin Šust

Czech edition © Argo, 2020

Copyright © 2013 by Neil Gaiman

Illustrations Copyright © 2019 by Elise Hurst

Translation © Viktor Janiš, 2020

ISBN: 978-80-257-3286-1

„Na dětství si pamatuji živě... Věděl jsem
o hrozných věcech. Ale věděl jsem, že to před
dospělými musím utajit. Vyděsilo by je to.“

Maurice Sendak
v rozhovoru s Artem Spiegelmanem,
New Yorker, 27. září 1993

Byl to jen rybníček pro kachny, hned za statkem. Nebyl moc velký.

Lettie Hempstocková tvrdila, že to je oceán, ale já věděl, že to je směšné. Říkala, že sem přišly přes oceán ze staré země.

Její máma se nechala slyšet, že si to Lettie nepamatuje pořádně a že to je už dlouho a že stará země se každopádně potopila.

Stará paní Hempstocková, Lettiina babička, řekla, že jsou vedle obě a že ta země, co se tehdy potopila, *ve skutečnosti* nebyla stará země. Říkala, že si tu opravdu starou zemi ještě pamatuje.

Tvrdila, že ta skutečně stará země vyletěla do povětří.

Prolog

Měl jsem na sobě černé sako a bílou košili, černou vázanku a černé boty vycíděné, až se jen blýskaly: oblečení, v němž bych se obvykle cítil nesvůj, jako bych byl v ukradeném stejnokroji nebo předstíral, že jsem dospělý. Dnes mě to svým způsobem uklidňovalo. Měl jsem na sobě správné šaty na perný den.

Ráno jsem splnil svou povinnost, pronesl slova, která jsem měl pronést, a myslel je při tom vážně, a když bylo po obřadu, sedl jsem za volant a pak nazdařbůh a bez plánu jezdil, abych zabil zhruba hodinku, než se setkám s dalšími lidmi, které jsem léta neviděl, a potřesu si pravicí ještě s dalšími a vypiju příliš mnoho čaje z toho nejlepšího porcelánu. Jezdil jsem po křivolakých sussexských okresech, které jsem si pamatoval jen matně, a pak jsem se najednou přistihl při tom, jak mířím do centra města, a tak jsem náhodně odbočil na jinou silnici a potom zase doleva a doprava. Teprve tehdy mi došlo, kam

směřuju, kam směřuju celou tu dobu, a hořce jsem se usmál nad svou pošetilostí.

Jel jsem k domu, který už několik desetiletí neexistuje.

Když jsem zabočil do té široké ulice, která kdysi byla pazourkovou cestou stáčející se kolem pole s ječmenem, napadlo mě, že bych se mohl obrátit a nechat minulost spát. Ale byl jsem zvědavý.

Ten starý dům, ve kterém jsem bydlel sedm let, od svých pěti do dvanácti, ten dům už zbořili a je ztracený nadobro. Ten nový dům, který rodiče postavili na dolním konci zahrady, mezi rododendrony a zeleným kruhem v trávě, kterému jsme říkali čarodějny kruh, před třiceti lety prodali.

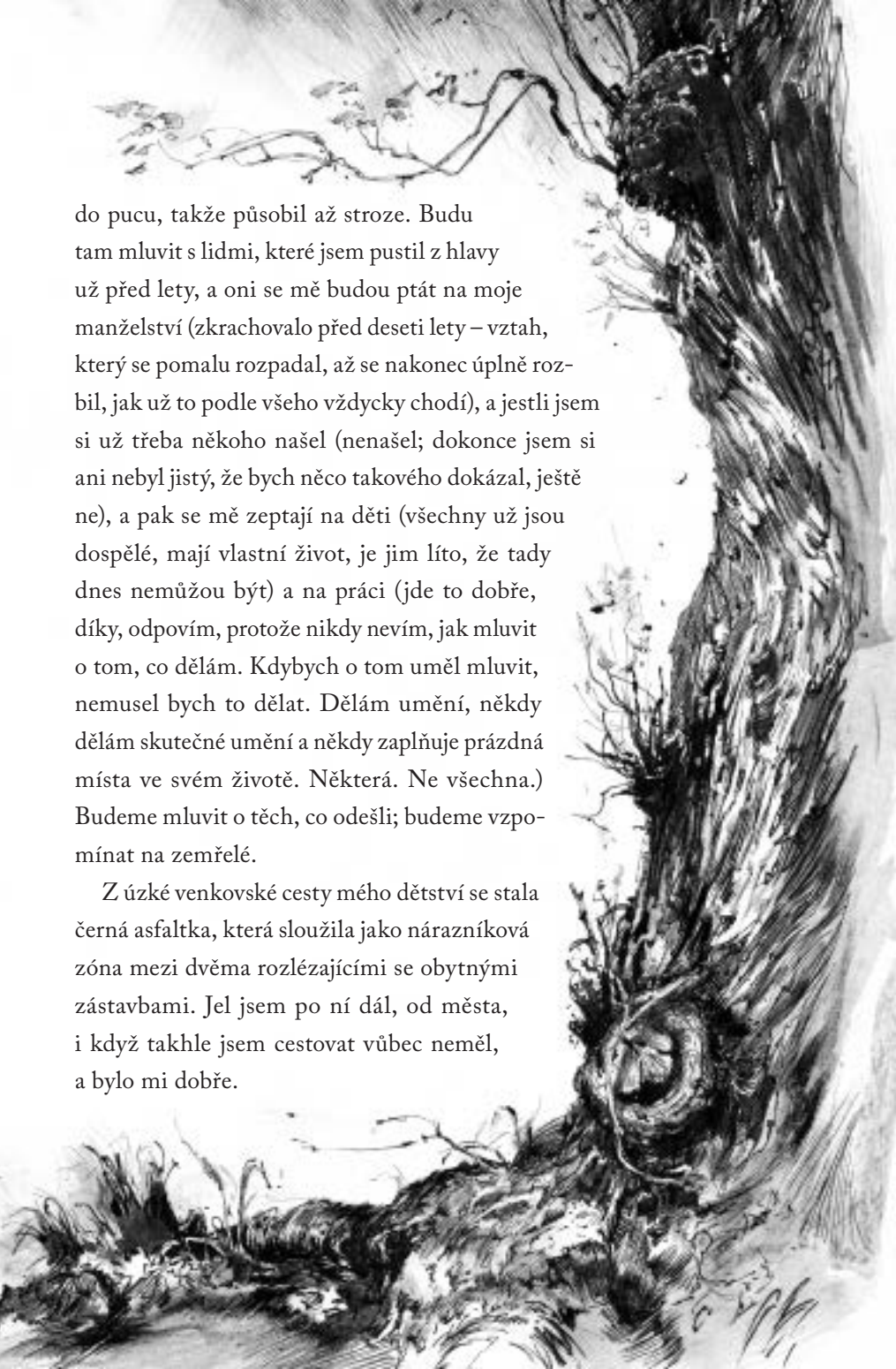
Když jsem zahlédl nový dům, zpomalil jsem. Vždycky na něj budu myslet jako na nový dům. Zastavil jsem na příjezdové cestě a prohlížel si, jak se tu navázalo na architekturu poloviny sedmdesátých let. Už jsem zapomněl, že cihly domu jsou čokoládově hnědé. Noví majitelé přestavěli matčin mrňavý balkón na dvoupodlažní zimní zahradu. Díval jsem se na ten dům a z mé puberty se mi vybavilo méně, než jsem čekal: žádné dobré časy ani špatné časy. Nějakou dobu jsem tu jako teenager bydlel. Nepřipadalo mi, že by to dnes se mnou mělo něco společného.

Vycouval jsem z jejich příjezdové cesty.

Věděl jsem, že je načase vypravit se do sestřina domu, kde obvykle vládl ruch a veselí, ale pro tuhle příležitost ho dali

do pucu, takže působil až stroze. Budu tam mluvit s lidmi, které jsem pustil z hlavy už před lety, a oni se mě budou ptát na moje manželství (zkrachovalo před deseti lety – vztah, který se pomalu rozpadal, až se nakonec úplně rozbil, jak už to podle všeho vždycky chodí), a jestli jsem si už třeba někoho našel (nenašel; dokonce jsem si ani nebyl jistý, že bych něco takového dokázal, ještě ne), a pak se mě zeptají na děti (všechny už jsou dospělé, mají vlastní život, je jim líto, že tady dnes nemůžou být) a na práci (jde to dobře, díky, odpovím, protože nikdy nevím, jak mluvit o tom, co dělám. Kdybych o tom uměl mluvit, nemusel bych to dělat. Dělám umění, někdy dělám skutečné umění a někdy zaplňuju prázdná místa ve svém životě. Některá. Ne všechna.) Budeme mluvit o těch, co odešli; budeme vzpomínat na zemřelé.

Z úzké venkovské cesty mého dětství se stala černá asfaltka, která sloužila jako nárazníková zóna mezi dvěma rozlézajícími se obytnými zástavbami. Jel jsem po ní dál, od města, i když takhle jsem cestovat vůbec neměl, a bylo mi dobře.

Ta hladká černá silnice se zužovala, kroutila se, stala se z ní jednoproudá cesta, kterou jsem si pamatoval z dětství, s udusanou hlínou a hrbolatými pazourky, které připomínají kosti.

Záhy jsem už pomalu kodrcal po úzké cestě, po obou stranách lemované ostružiníky a šípky, kdekoli okraje netvořila hustá stěna lísek nebo divoký živý plot. Připadalo mi, jako bych se vracel v čase. Když už nic jiného, tak ta polní cesta byla přesně taková, jakou jsem si ji pamatoval.

Minul jsem Carawayovic statek. Vzpomněl jsem si, jak mi bylo právě šestnáct a jak jsem líbal Callie Andersovou, blondýnku s červenoučkými tvářičkami, která tam žila a jejíž rodina se měla krátce poté přestěhovat na Shetlandy a kterou jsem pak už nikdy nepolíbil ani se s ní neviděl. Potom už po obou stranách cesty skoro míli nebylo nic než propletenec luk. Z cesty se stávala pěšinka. A ta spěla ke konci.

Vybavilo se mi, ještě než jsem zahrnul za roh a uviděl ho v celé jeho zchátralé cihlové kráse: stavení Hempstockových.

Překvapilo mě to, ačkoli takhle ta cesta končila vždycky. Dál už jsem jet nemohl. Zaparkoval jsem auto na okraji dvora. Neměl jsem žádný plán. Napadlo mě, jestli tam po těch letech pořád někdo žije, anebo přesněji, zda tam žije rodina Hempstockových. Připadalo mi to nepravděpodobné, ale na druhou stranu, z toho mála, co jsem si pamatoval, ani oni nepůsobili moc pravděpodobně.

Jen co jsem vystoupil z auta a váhavě se vydal přes dvorek k předním dveřím, udeřil mě do chřípí smrad hnoje. Chvilí jsem marně hledal zvonek a pak jsem zaťukal. Dveře nebyly pořádně zavřené, a tak se zlehka otevřely, když jsem na ně klepl klouby na ruku.

Je to už strašně dávno, ale byl jsem tady, ne? Určitě ano. Vzpomínky z dětství jsou někdy zastřené a překryté tím, co se stalo později, tak jako hračky z dětství zapomenuté na dně přečpané

dospělácké skříně, ale nikdy se neztratí nadobro. Stanul jsem v předsíni a zavolal: „Haló? Je tu někdo?“

Nic jsem neslyšel. Byl tu cítit pečený chléb, voskové leštadlo na nábytek a staré dřevo. Oči se mi jen pomalu přizpůsobovaly tmě: mžoural jsem do ní a už jsem se chystal otočit a odejít, když vtom vyšla ze ztemnělé chodby postarší žena s bílou prachovkou v ruce. Dlouhé šedé vlasy měla rozpuštěné.

„Paní Hempstocková?“ zeptal jsem se.

Naklonila hlavu ke straně a zadívala se na mě. „Ano. Vás znám, mladý muži,“ řekla. Nejsem mladý muž. Už ne. „Znám vás, ale v mém věku je to s pamětí horší. Čípak vy jste?“

„Když jsem tu byl naposledy, bylo mi tak sedm, nanejvýš osm let.“

Tehdy se usmála. „Vy jste se kamarádil s Lettie, ne? A bydlel nahoře nad cestou?“

„Dala jste mi mléko. Bylo teplé, od krávy.“ A pak mi došlo, kolik uplynulo let, a opravil jsem se: „Ne, nedala, to mléko mi bezpochyby dala vaše matka. Omlouvám se.“ Jak stárneme, stáváme se vlastními rodiči; stačí žít dost dlouho a uvidíte, jak se tváře opakují v čase. Paní Hempstockovou, Lettiinu matku, jsem si pamatoval jako podsaditou ženu. Tahle žena byla štíhlá jako proutek a vypadala křehce. Vypadala jako její matka, jako žena, kterou jsem znal jako starou paní Hempstockovou.

Když se někdy podívám do zrcadla, vidím tvář svého otce, ne svou, a vzpomenu si, jak se vždycky usmál na sebe v zrcu-

dle, než vyrazil ven. „Vypadáš dobře,“ říkával svému odrazu spokojeně. „Vypadáš dobře.“

„Jste tady za Lettie?“ zeptala se paní Hempstocková.

„Ona je tady?“ To pomyšlení mě překvapilo. Přece někam *odešla*, ne? Do Ameriky?

Stařenka zavrtěla hlavou. „Zrovna jsem dala konvici na plotnu. Dal byste si čaj?“

Zaváhal jsem. Pak jsem řekl, že kdyby jí to nevadilo, byl bych rád, kdyby mi nejdřív ukázal cestu k rybníku pro kachny.

„Ke kačáku?“

Věděl jsem, že Lettie pro něj měla legrační jméno. Vzpomněl jsem si na to. „Říkala mu moře. Nebo tak nějak.“

Stará paní odložila prachovku na kredenc. „Voda z moře se přece nedá pít, ne? Je moc slaná. Je to jako pít krev života. Pamatujete si, jak se tam jde? Stačí obejít dům a dát se po pěšině.“

Kdybyste se mě zeptali ještě před hodinou, byl bych řekl ne, už se nepamatuju, jak se tam jde. Myslím, že bych si ani nevzpomněl na jméno Lettie Hempstockové. Ale jak jsem stál v té předsíni, všechno se mi vybavilo. Vzpomínky na mě čekaly někde na okrajích a kynuly mi. Kdybyste mi řekli, že mi je zase sedm, možná bych vám na okamžik aspoň napůl věřil.

„Díky.“

Vyšel jsem na dvůr statku. Minul jsem kurník, prošel kolem staré stodoly a kraje louky, vzpomínal jsem, kde jsem a co

přijde pak, a radoval se, že se mi to vybavuje. Okraje louky lemovaly lísky. Utrhl jsem pár nezralých oříšků a dal si je do kapsy.

Ted' přijde rybníček, pomyslel jsem si. Jen musím obejít tuhle stodolu a uvidím ho.

Spatřil jsem ho a byl jsem při tom na sebe zvláště pyšný, jako kdybych si tímhle rozpomenutím provětral hlavu.

Rybník byl menší, než jsem si ho pamatoval. Na protějším břehu stál malý dřevěný přístřešek a u pěšinky starodávná těžká lavička ze dřeva a kovu. Před pár lety někdo natřel oprýskané dřevěné fošny zelenou barvou. Sedl jsem si na lavičku a zadíval se na odraz oblohy ve vodě, na povlak z okřehků u břehu a půl tuctu plovoucích listů leknínu. Tu a tam jsem hodil doprostřed rybníčku lískový oříšek, do toho rybníčku, kterému Lettie Hempstocková kdysi říkala...

Nebylo to moře, nebo snad ano?

Lettie Hempstocková by teď byla starší než já. Přes všechny její zvláštní řeči jí bylo tenkrát jen o pár let víc než mně. Bylo jí jedenáct. Mně bylo... kolik vlastně? Stalo se to po té nevydařené narozeninové oslavě. To jsem věděl. Takže mně muselo být sedm.

Blesklo mi hlavou, jestli jsme do té vody třeba nespadli. Strčil jsem ji do rybníčku, tu divnou holku, která žila na statku na samém konci té venkovské cesty? Pamatuju si, že byla ve vodě. Možná mě do ní strčila taky.

Kam se poděla? Do Ameriky? Ne, do *Austrálie*. Tak to je.
Někam hodně daleko.

A nebylo to moře. Byl to oceán.

Oceán Lettie Hempstockové.

Vzpomněl jsem si na to, a jak se mi to vybavilo, vzpomněl
jsem si úplně na všechno.

I.

Na oslavu mých sedmých narozenin nikdo nepřišel.

Stůl byl obtěžkaný ovocným želé a ovocnými poháry, u každého místa stál špičatý klobouček a uprostřed stolu trůnil narozeninový dort se sedmi svíčkami. Na vršku dortu byla polevou vyvedená kniha. Mojí mamě, která oslavu zorganizovala, řekla prodavačka v pekařství, že na narozeninový dort ještě nikdy knihu nedávali a pro kluky to většinou je fotbalová meruna nebo kosmická loď. Já jsem byl jejich první kniha.

Když už bylo úplně jisté, že nikdo nepřijde, máma zapálila sedm svíček na dortu a já je sfoukl. Snědl jsem kus dortu stejně jako moje mladší sestřička a její kamarádka (obě šly na oslavu jako pozorovatelky, nikoli účastnice), načež se smíchem utekly na zahradu.

Máma připravila různé hry, ale protože tam nikdo nebyl, ani moje sestra, nikdo je nehrál a já sám rozbalil novinový obal na dárku určeném pro hru „předej balíček“ a uvnitř našel modrou plastovou figurku Batmana. Byl jsem smutný, že na večírek nikdo nepřišel, ale šťastný, že jsem dostal figurku Batmana,

a na přečtení čekal narozeninový dárek, sebrané vydání *Narnie* v krabici, které jsem si vzal k sobě nahoru. Ležel jsem v posteli a ztratil jsem se v příbězích.

To se mi líbilo. Knihy byly stejně bezpečnější než jiní lidé.

Rodiče mi rovněž darovali gramofonovou desku *To nejlepší z Gilberta a Sullivana*, k těm dvěma, co už jsem měl. Gilberta a Sullivana jsem miloval od svých tří let, kdy mě tátova nejmladší sestra, moje teta, vzala na *Iolanthu*, operu plnou lordů a víl. Jsoucnost a povaha víl se mi chápala snáze než u poslanců horní komory parlamentu. Teta krátce nato zemřela na zápal plic v nemocnici.

Když toho večera přijel otec z práce, přivezl s sebou lepenkovou krabici. V ní bylo heboučké černé kotě nejistého pohlaví, jemuž jsem okamžitě dal jméno Čertík a které jsem si naprosto a bezvýhradně zamiloval.

Čertík mi spal v noci na posteli. Když u toho nebyla sestřička, občas jsem s ním mluvil, skoro jako bych očekával, že mi odpoví nějakým lidským jazykem. To se nikdy nestalo. Mně to nevadilo. Kotě bylo mazlivé, mělo zájem a bylo dobrým společníkem pro dítě, které o sedmých narozeninách má na oslavě stůl se sušenkami s polevou, pudink a patnáct prázdných skládacích židliček.

Nevzpomínám si, že bych se dětí v naší třídě ptal, proč mi nepřišly na oslavu. Nepotřeboval jsem se ptát. Koneckonců to nebyli kamarádi. Byli to jen lidé, s nimiž jsem chodil do školy.

S někým se skamarádit mi šlo jen pomalu, pokud vůbec.

Měl jsem knihy a teď jsem měl kotě. Věděl jsem, že budeme jako Dick Whittington a jeho kočka, případně pokud se Čertík ukáže jako obzvláště inteligentní, budeme jako mlynářův syn a kocour v botách. Kotě spávalo na mém polštáři, a dokonce na mě čekalo, až přijdu domů ze školy – sedělo hned u plotu na příjezdové cestě před naším domem, dokud ho o měsíc později nepřejel taxík, který k nám přivezl nového nájemníka, hledače opálů.

Nebyl jsem u toho, když se to stalo.

Toho dne jsem přišel ze školy a moje kotě na mě nečekalo. V kuchyni seděl vysoký šlachovitý chlap s opálenou kůží a kostkovanou košilí. Pil kávu u kuchyňského stolu, cítil jsem to. Tenkrát byla všechna káva instantní, dělala se z hořkého, tmavě hnědého prášku z dózy.

„Bohužel jsem měl při příjezdu sem malou nehodu,“ prohodil bodře. „Ale tím se netrap.“ Přízvuk měl úsečný, nepovědomý: tehdy jsem poprvé slyšel jihoafrický přízvuk.

I on měl na stole před sebou lepenkovou krabici.

„To černé kotě bylo tvoje?“ zeptal se.

„Jmenuje se Čertík,“ odpověděl jsem.

„Jo. Jak jsem řek. Při příjezdu došlo k nehodě. Ale to nic. Mrtvolku jsem odstranil. S tím už si nemusíš dělat starosti. Je to vyřešený. Otevři krabici.“

„Cože?“

Ukázal na krabici. „Otevři ji,“ pokynul mi.

Hledač opálů byl vysoký. Kdykoli jsem ho viděl, měl na sobě džíný a kostkovanou košili, jen při našem posledním setkání ne. Kolem krku měl tlustý řetěz z bílého zlata. I ten byl pryč, když jsem ho viděl naposledy.

Nechtěl jsem jeho krabici otvírat. Chtěl jsem odejít a být sám. Chtěl jsem oplakávat svoje kotě, ale to jsem nemohl, když se na mě při tom ještě někdo díval. Chtěl jsem truchlit. Chtěl jsem svého kamaráda pohřbít v dolní části zahrady, za čarodějným kruhem zelené trávy, v rododendronové jeskyni za kupou posekané trávy, kam nikdo krom mě nechodil.

Krabice se pohnula.

„To jsem ti koupil,“ řekl chlap. „Dycky splácím svoje dluhy.“

Natáhl jsem ruku a zvedl horní chlopeň krabice. Napadlo mě, jestli to třeba není vtip, jestli tam nebude moje kotě. Místo toho ke mně bojechtivě vzhledla zrzavá tvář.

Hledač opálů vytáhl kocoura z krabice.

Byl to mohutný, zrzavě pruhovaný kocour, kterému chyběla půlka ucha. Nevraživě mě probodával pohledem. Tomuhle kocourovi se nelíbilo, že ho zavřeli do krabice. Na krabice nebyl zvyklý. Chtěl jsem ho podrbat za ušima, i když bych se tím zpronevěřil vzpomínce na své kotě, ale on před nataženou rukou couvl, takže jsem se ho nemohl dotknout, a zasyčel na mě. Pak odkráčel do protějšího kouta místnosti, kde se posadil a díval se a byl načůřený.

„A je to. Kočka za kočku,“ pronesl hledač opálů a mozolnatou rukou mi prohrábl vlasy. Pak odešel do předsíně a nechal mě v kuchyni s kocourem, který nebyl moje kotě.

Chlap ještě strčil hlavu do dveří. „Jmenuje se Netvor,“ informoval mě.

Připadlo mi to jako špatný vtip.

Otevřel jsem dveře do kuchyně a zapřel je, aby kocour mohl ven. Pak jsem odešel do svého pokojíčku, lehl si na postel a pobřečel si kvůli mrtvému Čertíkovi. Když toho večera rodiče dorazili domů, myslím, že o kotěti nepadlo ani slovo.

Netvor s námi žil týden nebo o něco déle. Ráno jsem mu dával do misky kočičí zrádlo a pak zase v noci, jak jsem předtím krmil své kotě. Sedával u zadních dveří, dokud jsem ho já nebo někdo jiný nevypustil. Občas jsme ho zahlédli na zahradě, jak proběhl od keře ke keři, mezi stromy nebo v podrostu. Jeho pohyb jsme mohli vysledovat podle mrtvých sýkorek modřinek a drozdů, které jsme na zahradě nacházeli, ale vídali jsme ho jen zřídka.

Po Čertíkovi se mi stýskalo. Věděl jsem, že živého tvora jednoduše nelze nahradit, ale neopovážil jsem se postěžovat si rodičům. Divili by se, z čeho že jsem to rozrušený: sice jsem přišel o kotě, ale zase jsem dostal jinou kočku. Škoda byla nahrazena.

Všechno se mi to vybavilo, a jen co se mi to vybavilo, věděl jsem, že to nebude na dlouho: zmizí všechno, nač jsem si vzpo-

mněl, když jsem seděl na zelené lavičce u rybníčku, o němž mě Lettie Hempstocková kdysi přesvědčila, že je to oceán.

II.

Nebyl jsem šťastné dítě, i když čas od času jsem byl spokojený. Více než kdekoli jinde jsem žil v knihách.

Náš dům byl velký a měl mnoho pokojů, což bylo prima, když ho koupili a můj otec měl peníze, a později to tak prima nebylo.

Jednoho odpoledne mě rodiče zavolali do svého pokoje, a to velmi formálně. Myslel jsem, že jsem určitě něco provedl a že dostanu vynadáno, ale ne: jen mi oznámili, že už nejsou bohatí, že všichni budeme muset přinést oběti a že já budu muset obětovat svůj pokoj, ten malý pokojíček v horním patře. Bylo mi to líto: v pokojíčku jsem měl malé žluté umyvadlo, které tam instalovali jen pro mě a které bylo na mou výšku tak akorát; pokoj se nacházel nad kuchyní a o patro výš nad obývacím s televizí, takže v noci se zezdola přes pootevřené dveře nesl uklidňující šum dospěláckého hovoru a já si nepřipadal sám. Taký nikomu nevadilo, když jsem dveře do svého pokojíčku nechával pootevřené a dovnitř jimi proudilo dost světla, abych se nebál tmy a – což bylo stejně důležité – abych si mohl po